

Pályakezdés, családalapítás, szabad idő

Beszélgetés az ÁIB titkárhelyettesével

Az országgyűlés kulturális bizottsága nemrégiben beszámoltatta az Állami Ifjúsági Bizottságot az ifjúsági törvény végrehajtásának csaknem hét éves tapasztalatairól. E számvetés tanulságait — az ifjúság életében meghatározó jelentőségű eredményeket, s a megoldásra váró régebbi gondokat, újabb keletű ellentmondásokat — tekintettük át ezúttal Lugosi Gáborral, az ÁIB titkárhelyettesével.

— Az ifjúsági törvény a fiatalokat érintő, legáltalánosabb jogokat és kötelezéseket rögzíti. Miért van mégis, hogy végrehajtására az egész társadalomnak érdemes odafigyelni?

— Először, mert ez a megjelölt: ifjúság, szám szerint és társadalmi súlyánál fogva is jelentős réteget takar. Hazánk lakosságának csaknem fele 30 éven aluli vagy éppen csak betöltötte azt; az oktatási intézmények nappali tagozatain másfél millió diák tanul, az aktív keresők 35 százaléka (!) fiatal, s a munkaerő-utánpótlás úgyszólván egyetlen forrása az ifjúság. Másodsor, mert a társadalom és az annak részét képező ifjúság érdekei, alapvető céljai azonosak; harmadsor, mert nemcsak a jövő az ifjúságé, hanem már a jelennek is aktív résztvevője, alakítója. A törvény — mind az ifjúság körében, mind pedig a társadalomban — pozitív fogadtatásra talált. A fiatalok körében elősegítette a társadalmi felelősségérzet erősödését, a szocialista társadalom melletti elkötelezettség elmélyülését; a társadalomban pedig hozzájárult ahhoz, hogy a közvélemény árnyaltabb, realitásabb képet alkosson az ifjúságról. Más megfogalmazásban: a fiatalok helytállása a természetben, a társadalmi munkaalkalmakban, valamint közéleti aktivitásuk erősödése — társadalmi megbecsülésük növekedését vonta maga után.

— Hallhatnánk példákat?

— Hét év alatt a fiatal vezetők, termelésirányítók száma a korábbiak háromszorosára nőtt; közéleti aktivitásukat pedig jól jellemzi, hogy hazánkban a tanácsstagoknak ma már 16 százaléka 30 éven aluli. A társadalmi megbecsülést pedig az a megszámlálhatatlanul sok elismerő oklevél, munkahelyi, illetve magasabb szintű kitüntetés fémjelzi, amiben a fiatalok egyénileg vagy kollektíve részesültek. A törvény, illetve annak alkalmazása is feltétlenül hozzájárult ahhoz, hogy az utóbbi években jelentős változás ment végbe az ifjúságpolitikában alkalmazott társadalmi munkamegosztásban, s az ifjúságról való gondoskodásban, hogy fokozódott és konkrét intézkedésekben öltött testet az állami szervek, a táncsok felelőssége az ifjúság iránt.

— Minden törvény végrehajtásának vannak szervezeti és anyagi feltételei...

— Az ifjúsági törvény sem kivétel. Megjelenését követően csakhamar megalakult az ifjúsági bizottságok állami intézményrendszere, élén az Állami Ifjúsági Bizottsággal, amely a Minisztertanács bizottságaként működik, az elmúlt években 30 alkalommal számoltatott be különböző minisztériumokat, országos hatáskörű szerveket, fővárosi, illetve megyei tanácsokat. Létrejöttek az ifjúságpolitika állami végrehajtásának központi és helyi erőforrásai is, összesen mintegy 280 millió forint áll rendelkezésre évente.

— Mire fordítják a Központi Ifjúsági Alap évi 180 millió forintját?

— Az ÁIB ebből támogatja a fiatalok kedvezményezését, ösztöndíjazását; a különféle ifjúsági akciókat, az ifjúsági létesítmények fejlesztését. A Minisztertanács határozata nyomán például 1973-tól bevezették a fizikai dolgozók gyermekei számára a középiskolai tanulmányi ösztöndíjakat. A Központi Ifjúsági Alapból, valamint a helyi erőforrásokból azóta évente 15 ezer tehetséges középiskolásnak folyósítanak ösztöndíjat.

— Hogyan csoportosítaná az ifjúsági törvény végrehajtásának tapasztalatait, illetve az ifjúság életét meghatározó tényezőket?

— Mondjuk három kategóriába: az ifjúság nevelése-oktatása, s vele a pályaválasztás, pályakezdés kérdéseire; a családalapítás, a „fészkekrakás” problémáira és a szabad idő célszerű eltöltésének kérdésére.

— Kezdjük a nevelés-oktatás, a munkahelyi beilleszkedés ügyével. Az ifjúsági törvény kibocsátása óta végrehajtott tantervi reform eredményeként az oktatás anyagába beépült a világnézetünk alapjai tantárgy, illetve a történelem tantárgy keretében megkezdtek az állampolgári ismeretek oktatását; intézkedtek az úttörőmozgalom állami támogatásáról, az úttörővezetők nagyobb erkölcsi-anyagi megbecsüléséről; a fiatalok munkára nevelését elősegítő, folyamatos és fokozatos bevezetés mellett elrendelték a VII–VIII. osztályosok, illetve a gimnáziumi tanulók évi 12 napos kötelező részvételét a termelő munkában. Fejlődött, szervezettebbé vált a pályaválasztási tanácsadás, bár még mindig gyakori az útközés a fiatalok egy részének elképzelése és a népgazdasági igények között; ezért növelni kell a szakmunkáspályák presztízsét, s javítani a pályorientációt. Az utóbbi évek vívmányai a továbbtanulást segítő, felvételre előkészítő tanfolyamok és táborok, amelyekben évente több mint 50 ezer általános iskolás középiskolára, és 27 ezer középiskolás felsőoktatási intézménybe való felvételi előkészítése folyik; intézkedések történtek a munka melletti továbbtanulás ösztönzésére, s 1973-tól felsőfokú tanintézetben tanulhatnak tovább a termelő munkában leginkább kitűnt, tehetséges szakmunkásfiatalok.

— A pályakezdés, a munkahelyi beilleszkedés elősegítése az ifjúsági törvény végrehajtásának kulcskérdése. Értünk is el eredményeket, de sok még a tennivaló e téren. Jó dolog például, hogy sok helyütt a szakmunkástanulói éveket is beszámítják a törzsgárdatagság megállapításánál, hogy egyre több gondot fordítanak a pályakezdők szervezett fogadására, hogy sokféle normakövetelményt adnak a betanulási időre, hogy ápolják a kapcsolatot a katonai szolgálatukat töltő, vagy gyes-en levő fiatalokkal, de... Javítani kell a pályakezdőkkel szembeni bánásmódot, biztosítani patronálásukat, rendszeresen fog-

lalkozni kell velük. Az a tény, hogy a felszabadult szakmunkástanulók fele nem marad meg a helyén, hanem más vállalatokhoz megy, az emberi kapcsolatok gyengeségére mutat.

— A fiatalok életének másik nagy eseménye: a családalapítás. Súlyának megfelelően foglalkozik vele az ifjúsági törvény is.

— Természetesen! A családalapítás legfontosabb előfeltétele — az érzelmi után — a lakáshoz jutás, amit az ifjúsági törvény, s az annak szellemében fogant intézkedések igyekeznek megkönnyíteni. Örömmel nyugtázzhatjuk például, hogy a törvény hatására a tanács lakásoknak 50–52 százalékát kapják fiatal házások a korábbi 20–25 százalék helyett. Nagy segítség az is, amit egyre több helyi tanács nyújt a fiatalok lakásszövetkezeteinek az „előközművesített telkekkel. Az ismert és népszerű szociálpolitikai kedvezmény és a munkáslakás-építési akció után újabb intézkedések születtek; például a tanács lakások elosztásánál a fiatal házások jövedelmekategóriáját számukra kedvezően állapítják meg; vagy: a jóváhagyott lakáskontingens terhére eddig már 15 helyen hoztak létre úgynevezett szobabérlő házakat, átmeneti lakásokkal; az ifjúsági takarékbetét-akció keretében a fiatalok lakásépítéshez vásárláshoz 56 ezer forintig terjedő összegű külön kölcsönt vehetnek fel; intézkedés történt, hogy az OTP által értékesített lakások 10 százalékát ifjúsági takarékbetéttel rendelkezők kapják; a beköltözés utáni első öt évre a fiatal házások az OTP-törlesztés havi összegének csökkentését kérhetik. A fiatal házások további kedvezményként — 30 ezer Ft-ig terjedő — kedvezményes kölcsönt vehetnek fel lakásberendezési, felszerelési cikkek vásárlására. Mivel a fenti kedvezmények ellenére még mindig vannak, akik számára nagy megterhelés a „beugró” összeg és a törlesztés, indokolt, hogy a második 15 éves lakásprogram kidolgozásánál további lépéseket tegyenek a fiatal házásoknak nyújtható kedvezmények bővítésére, a terhek csökkentésére.

— Utójára maradt a szabad idő hasznos, célszerű eltöltésének kérdése...

— Az ifjúsági törvény hatályba lépése óta a Minisztertanács határozatát hozott a fiatalok kulturális ellátásáról, az ifjúsági turizmusról, az ifjúsági létesítményekről, a tömegsport fejlesztéséről. Sokat fejlődött az utóbbi években a könyvkiadás, a rádió és a színházak ifjúságpolitikai tevékenysége, újabb ifjúsági és úttörőházak, ifjúsági parkok, üdülőtáborok, úttörő váltótáborok épültek, ifjúsági klubok nyíltak. Az V. ötéves tervben a helyi tanácsok a Központi Ifjúsági Alap támogatásával 50 új ifjúsági létesítményt építenek fel. Vannak tehát eredmények, de nem árt a feladatokat most hangsúlyozni: meg kell oldani a munkásszállásokon élő fiatalok szabad idejének kulturált eltöltését; növelni kell a szeszmentes szórakozóhelyek számát, javítani a tömegsport feltételeit, bővíteni az ifjúsági turisztika lehetőségeit — hogy csak a legfontosabb tennivalókat említssem.

NYÍRI ÉVA

Siklós János

Fiúsrató

Gazsi bácsi elment, miután részvénytírástát befejezte. Érezte, hogy ilyenkor nem illik sokáig időzni a gyászoló szomszédnál. Később megérkezett András, az idősebb fiú. Komor méltósággal nyitott be az ajtón — halott anyjának emléke még elevenen élt a kis szobában. Kopott, kék pongyolája az ágy szélén hevert, a sokféle patikaszer összevisszasága az éjjeliszekrényen olyan, mint két napja, amikor anyját még életben látta. Apja az ablak előtt ült, a vasárnapi újságot forgatta és fél szemmel az utcaajtót kémlelte. Sajnálkozással mérte végig az öregembert. Egyedül maradt, elmentek a gyerekek és most utójára az asszony is.

— Bozókikélnél jártam, gondoltam, benézek.

Apja nem hallotta. Egykedvűen figyelt az utcára. A homályba húzódo szoba olyan szomorúan csöndes volt, mint a nyitott sír. András megrázkódott.

— Hideg van itten.

— Ott a tüzelő — vetette oda az öreg, és tovább ült mozdulatlanul, figyelte a szélben mozgó havas faágakat.

András lehúzta télikabátját, gyújtóst faragott, azután gyorsan megrakta a tüzet. Kicsit tanács-talanul méregette az öreget, magában már bánta is, hogy benyitott. A mélyen fészkelő bánatot úgysem lehet megosztani senkivel.

Váratlanul érte a kérdés:

— Józan vagy?

Meglepődött, és néhány pillanatra a válasszal bibelődött. Sértésnek szánta az öreg, vagy lelki kínjának haragos kicsapódása ez? — Józan.

Valahogyan apja közelébe akart jutni, talán most lehetne a nagy gyászában, mikor kicsit megtört fölnagyult önérzete. Ahogyan évről évre kinőtte gyerekkorát, úgy vesztette el lassacskán apja közelségét, míg aztán végérvényesen idegen ismerősként éltek a város két szélén.

— Nincsen pénzed?

— Nem értem, apám?

— Hogy most józan vagy...

— Kötelkedni akar?

Az öreg nem válaszolt. Nehézkesen talpra állt és fáradt léptekkel ment a villanykapcsolóhoz. Enyhe meleget fújt a kályha, s a kivilágosodott szobában barátságosabb lett a hangulat. András közeledési kedvét nem javította ez a változás, hiába kotort emlékei közé, a gyerekkor megfakult képeiből az örökösén áztatottkender-szagú apja szigorú tekintete meredt eléje.

Órákig ült a fa alatt az udvaron és olvasott, mindig csak olvasott, könyveket meg újságokat és amikor hangosabban viháncoltak körülötte, rájukmorrantott: „Takarodjatok innen!” Ilyenkor megszépente a gyerekek, elkotródtak a fa alól, falkába verődve ordítottak és nyargalásztak a keskeny városzéli utcákon.

Most megszépültek a falak, meg a családi képek és a két sárga ágy, meg a szekrény... András úgy érezte, hogy eltűnt a gyász nyomasztó érzése, anyja mindjárt belép a konyhaajtón egy

tányér fonott kaláccsal. Apja szíge is engedett.

— Nem én, fiam. Csak megkérdeztem. Mert így szokatlan — válaszolt nagysokára.

András értette a célzást, szígyenét eltakarta mozdulatlan arcra. Kár, hogy apja nem érti az ő vergődő, érzékeny belső világát. Néha-néha úgy hozza a sors, hogy jobb meginni egy litert és mámorba bűjni, mint józanul gondolkodni. Szerencsétlenségére mindig olyankor jött ide, kapatosan, hogy elpanaszolja a sorsát. Anyja szívesen hallgatta, sokat el is siratta a panaszkodását az ablaknál, a szék karjára borulva. Apja ilyenkor elment otthonról.

Szótlanul álltak az asztalnál, aztán az öreg néhány fadarabot vetett a tűzre. Kiment a konyhába, s az edények körül matatott. Fehér tálban szép szálas savanyú káposztát hozott, meg szalonát.

— Egyél.

— Ebédeltem...

— Este van már, elfér egy pár falat. Röstellte visszautasítani. Villájával kényszeredetten bökdöste a nyers káposztát.

— Gyerekkorodban pedig kedveltél.

— Most is.

Régen igazán szerette. Hatan ülték körbe az asztalt ilyenkor, azután a fagyos szalonna meg a nyers káposzta volt az ünnepi vacsora.

— Csak azóta elromlott a gyomrom.

— Megette a laboratórium?

Vagy az alkoholt?

András nevetett:

— Mind a kettő.

Újra csönd lett. Nem indult a beszélgetés, pedig az öreg is akarta, de nem kerültek terítékre közös gondolatok.

András aztán elköszönt és az ajtóból szólt vissza:

— Majd hozok én bort, meg egy fél disznót, hogy legyen itt is karácsony.

Meg sem várta a választ, kilépett az udvarra.

Harmadnap este aztán betanortogott újra az ajtón. Apja már ágyban volt. Megállt a sárga, üres ágy előtt, megtámaszkodott a végében. Alkoholos mámorával bírközött, meg a nyelvével.

— Gyász-szokok... én isss gyász-szokok...

Az öreg nem felelt. Nézte a fiát. Viaszsárga arcát még fakóbbra festette a fény, mely redőt megélenkítette és torzította a részegség. Puha kalapját az asztalra dobta és üres tekintettel bámulta a fehér falat és a gazdátlan ágyat.

— Anyá-anyám-at gyász-szokom.

Könnye végiggurult sárga arcán. Először csak halkán sírt, később megrázta a zokogás.

— Mostan már kinek mondjam a bajom? — tört elő a hangja.

Az öreg félrehajtotta a dunnát, kilépett az ágyból... Tanács-talanul nézelődött a hideg szobában, lefüggönyözte a jégvirágos ablakot, azután lassan öltözködött. Fölhúzta kék színű vászonnadrágját, magára terítette ujjatlan bekecsét, és a kályhához ment, a rostélyt kaparászta.

— Hagyja, apám.

Az öreg ránézett és tovább tisztította a rostélyt. A fiú leült egy székre, és bámulta a szürke deszkaplótl.

— Elmegyek.

— Maradjál, majd meleged csinálod.

— Nem maradok.

Felajzott idegállapota azért megcsillapodott, próbált uralkodni akarátán.

— Tudja, apám, milyen borzasztó egyedül élni? Az ember jár-kel emberszerű utcákon, és mindig érzi, hogy mégis egyedül van.

— Ott a család.

András fölnevetett. Hangosan, sután.

— A család? Csak látszat. Törvényes látszat... De a lelkek idegenek, ismeretlenül idegenek.

— De a gyerekek.

— Ugyan már! A gyerekek! Látja, magának öt volt és egy se maradt.

Erősebben kaparta a rostélyt, kézzel szedegette a nagyobb darab salakot a kis lapátra. Meggyújtotta a tüzet, azután kiment

(Folytatás a 6. oldalon.)

